

מדיה חברתית: עזרה לשינוי חברתי או הסחת דעת?

המהפכות האחרונות בתוניסיה ובמצרים התחילו בזכות התארגנותם של אזרחים ברשתות החברתיות פייסבוק וטוויטר. אך האם הרשתות האלה יכולות לתמוך בארגונים לשינוי חברתי?

אישיים ועל אינטראקציות אמיתיות בעולם החברתי החיצוני.

גלדוול מביא כדוגמה את התנועה לזכויות האזרח בשנות ה-60 בארה"ב, שם הקשרים החזקים הכריעו את הכף. "מחאה בלתי-אלימה וחרמות הם אסטרטגיות מרובות סיכון. אין בהם מקום לטעויות [...] אם מרטין לותר קינג היה מנסה לארגן את החרם במונטגומרי באמצעות מדיה חברתית, הוא היה נמוח תחת מכבשי הכוח הלבן. ואיזו תועלת יכולה להביא תקשורת דיגיטלית בעיירה שבה 98 אחוזים מבני קהילת השחורים מתכנסים בכנסייה כל בוקר יום ראשון? הדברים שלהם קינג היה זקוק בברימנגהאם - משמעת ואסטרטגיה - רשת חברתית באינטרנט אינה יכולה לספק".

להפוך את הרופף לחזק

מבלי להפחית בחשיבותן של הנקודות שאותן מעביר גלדוול, הוא מרחיק לכת כאשר הוא יוצר דיכוטומיה בין אקטיביזם במדיה החברתית לבין אקטיביזם "ממשי". גלדוול טוען: "החסרונות של הרשתות החברתיות הם כמעט חסרי משמעות, אם הרשת איננה מעוניינת בשינוי מערכתי. אם היא רק רוצה להפחיד או להשפיל או ליצור מהומה, או אם היא איננה צריכה לחשוב באופן אסטרטגי. אך אם מחליטים להקים

קשרים רופפים וחזקים

שני חוקרים אמריקנים, אנדי סמית' ופרופ' ג'ניפר אקה, חיברו ספר בשם "אפקט הפרפר: דרכים יעילות, מהירות ובעלות עוצמה לשימוש במדיה החברתית ליצירת שינוי חברתי". לדבריהם, "הרשתות החברתיות יעילות במיוחד בהעלאת המוטיבציה". מלקולם חולק על טענה זו. הוא מאמין, שרשתות חברתיות המשתמשות במדיה החברתית "יעילות בהגברת ההשתתפות, מפני שהן מפחיתות את המוטיבציה הדרושה על מנת להשתתף" (ההדגשה במקור). הביקורת של גלדוול ניזונה משני סוגים של קשרים חברתיים, המצוינים במדעי החברה: קשרים חזקים וקשרים רופפים. קשרים חזקים מתקיימים עם חברים קרובים, ידידים, חברי כיתה, משפחה, עמיתים לעבודה וכו'. קשרים רופפים מבוססים על היכרות מזדמנות, חברים של חברים וכו'. גלדוול טוען שפייסבוק, טוויטר ודומיהם מחברים באופן יעיל ומפלא קשרים רופפים, ולדבר יש יתרונות ושימושים רבים. חיבור זה יכול למשל להניב הצלחה גדולה בהחתמת המונים על עצומות, גיוס כספים מקוון ופעילויות דומות אחרות. יוזמות של שינוי חברתי, לעומתן, מצריכות מעורבות אישית מעמיקה ומתמשכת, וכאן כבר יש צורך בקשרים חזקים, המבוססים על קשרים

בחודשים האחרונים שמנו לב בארגון שלנו, MISSION (התנועה לחברה בת-קיימא באמצעות עשייה, ארגון ורישיות), לתופעה מעניינת. אנשים רבים בפייסבוק אישרו את השתתפותם באירועים צפויים, אולם בפועל הגיע מספר אנשים נמוך בהרבה. זה קרה יותר מפעם אחת, ולמעשה זה קורה כמעט כל הזמן.

בעודי מהרהר על אודות הפער הזה שבין כוונה לבין נקיטת פעולה, נתקלתי במאמר מעניין על מדיה חברתית ושינוי חברתי מאת מלקולם גלדוול. מאמר זה הודפס ב"ניו יורקר" ברביעי באוקטובר 2010, וזו כותרתו: "שינוי קטן: מדוע המהפכה הבאה לא תצוין" (בטוויטר).

לאחר קטילה כוללת של "מהפכות הטוויטר" באירן ובמולדובה, גלדוול מסכם את עצם הטיעון באופן הבא: האקטיביזם בפייסבוק מצליח, לא משום שהוא מניע אנשים להקרבה אמיתית, אלא בכך שהוא מעודד אותם לעשות דברים בלי מוטיבציה להקרבה אמיתית. אנחנו רחוקים מאוד מהאירועים בדוכני המזון של "גרינסבורו". כאן מתייחס מלקולם לאירועי התנגדות שהגיעו לכדי אלימות פיזית. אירועים אלה הזניקו את התנועה לזכויות האזרח לכותרות, והחלו תהליך שבסופו השתנו פני החברה האמריקאית.

הפיכה במצרים. צילום ויקימדיה

הקשרים החלשים במדיה החברתית הולכים ומתחזקים, ואליהם מצטרפים קשרים חזקים, הנוצרים לא רק מהיכרויות אישיות, אלא גם מתוך כוח פנימי רוחני, המחובר ונאמן לאידאל הנובע מן השאיפות הגבוהות ביותר

כאשר נשכיל להשתמש במדיה החברתית באופן הזה, נקבל תמיכה חזקה לשאיפותינו ליצירת עתיד חדש וראוי לקיום אנושי, המכבד את השונות המדהימה שבין בני האדם, כמו גם את יפי הטבע המזין את כולנו.

ניקנור פרלס הוא פעיל חברתי בין-לאומי, לאחרונה התמודד על נשיאות הפיליפינים. המאמר פורסם לראשונה באתר האינטרנט www.westrive.org מאנגלית נלי קרוגיוס

האנשים עדיין זקוקים לקשרים חזקים כדי לפתח את המוטיבציה הנחוצה על מנת להתגייס למשימה הארוכה והמפרכת של שינוי חברתי. אבל הולך ומופיע בעולם סוג חדש של אדם, שברשותו הכוח הפנימי לפעול ולקחת סיכונים גבוהים מתוך חיפוש בלתי נלאה אחר האפשרויות הגבוהות ביותר של החברה והאנושות. וכאשר זוהי התמונה ההולכת ומתגבשת, הקשרים החלשים במדיה החברתית הולכים ומתחזקים, ואליהם מצטרפים קשרים חזקים, הנוצרים לא רק מהיכרויות אישיות, אלא גם מתוך כוח פנימי רוחני, המחובר ונאמן לאידאל הנובע מן השאיפות הגבוהות ביותר, ומחובר אל מעמקי המשמעות של היותנו בני אנוש. למדיה החברתית הפוטנציאל להיות כלי רב עוצמה לשינוי חברתי. אך עלינו לממש את היכולות האלה באמצעות יצירת קשרים אישיים בין האינדיבידואלים המרכיבים את הרשת הזאת עד ליכולת המרבית. עלינו גם למקם את המדיה החברתית בהקשר חברתי מובן ומוגדר, כך שנוכל לעצב את השימוש הראוי בה. עלינו גם ליצור את התנאים החברתיים שיובילו לכך שיופיעו יותר ויותר יחידים שרמת המוטיבציה שלהם כוללת את צורכיהם האישיים אך גם מתעלה מעליהם, מוטיבציה שמאופיינת על ידי החיפוש האישי אחר משמעות וחייבור עם העולם הרחב.

ארגון ממוסד ועוצמתי, הוא חייב להיות מושתת על היררכיה. במקום ליפול לתוך מלכודת ההיררכיה הישנה, יהיה זה מעצים פי כמה אילו ראינו את הרשתות החברתיות (המבוססות על קשרים חלשים) ואת האקטיביזם ה"ממשי" (המונע באמצעות קשרים חזקים) כשני קטבים חיוניים עבור אורגניזם מאוחד, המבקש שינוי חברתי עמוק. אפשרות אחת לרתימת קוטביות זו היא להפוך קשרים חלשים לקשרים חזקים על ידי עריכת סמינרים מעוררי מודעות וסדנאות רבות משתתפים, כמו גם הכשרת צוותים. דרך אחרת לגשר על הקוטביות היא להעצים באמצעות הרשת החברתית את היכולות הארגוניות והאסטרטגיות של תנועה הפועלת למען שינוי חברתי עמוק, מתוך מודעות לאפשרויות שהיא מציעה ולמגבלותיה. בנוסף, יהיה זה חשוב להשתמש במדיה החברתית מתוך חישה פנימית עמוקה של ההקשר האמיתי, אשר כביכול מבקש מאיתנו להשתמש במדיה החברתית.

אדם מסוג חדש

ישנה נקודה עיוורת סמויה בחשיבתו של גלדוול. רמת המודעות ורמת המחויבות של אנשים משתנות עם הזמן. אמת, רוב